

Олег КАМІНСЬКИЙ

*д.е.н., професор кафедри системного аналізу та кібербезпеки,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Олександр ЛЮТИЙ

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Oleh KAMINSKY

*doctor of economic sciences, professor Department of Systems Analysis and Cybersecurity,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
olkam@kneu.edu.ua*

Oleksandr LUTYI

*student pursuing a Bachelor's degree,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
aleksandr.lutyj@gmail.com*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА МОНЕТИЗАЦІЯ ДАНИХ У ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМАХ

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DATA MONETIZATION IN DIGITAL PLATFORMS

Анотація. У тезах розглянуто сучасні підходи до монетизації даних у цифрових платформах в умовах стрімкого поширення штучного інтелекту. Обґрунтовано, що штучний інтелект змінює логіку створення вартості на цифрових платформах: від традиційного збору та продажу даних до продажу цифрових продуктів, персоналізованих рекомендацій, створення предиктивних сервісів та впровадження алгоритмічного ціноутворення. Запропоновано рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах цифровізації.

Ключові слова: штучний інтелект, цифрові платформи, монетизація даних, цифрові продукти, інновації, управління.

Abstract. The theses consider modern approaches to data monetization in digital platforms in the context of the rapid spread of artificial intelligence. It is substantiated that artificial intelligence changes the logic of value creation on digital platforms: from traditional data collection and sale to the sale of digital products, personalized recommendations, the creation of predictive services and the introduction of algorithmic pricing. Recommendations are proposed to increase the competitiveness of enterprises in the context of digitalization. Recommendations are proposed to enhance the competitiveness of enterprises in the context of digitalization.

Keywords: artificial intelligence, digital platforms, data monetization, digital products, innovation, management.

Цифрові платформи перетворили дані на один із головних виробничих ресурсів сучасної економіки. Якщо раніше їх комерційна цінність найчастіше реалізовувалася через рекламні моделі, таргетинг або перепродаж аналітики, то сьогодні штучний інтелект істотно розширює способи перетворення даних на дохід. За оцінками [1] у 2024 році 78% організацій уже використовували штучний інтелект, водночас глобальні приватні інвестиції саме в генеративний ШІ досягли 33,9 млрд дол., що стало на 18,7% більше, ніж було у 2023 році. Це свідчить, що ШІ перестав бути лише інструментом автоматизації та дедалі більше стає базою створення нових платформних бізнес-моделей.

У сучасній науковій та аналітичній літературі простежується чіткий перехід від

моделі “data as raw asset” до моделі “data as intelligence”. Зокрема, в дослідженні [2] наголошено, що генеративний ШІ дає компаніям змогу перейти від простого продажу даних до створення повноцінних цифрових продуктів, які забезпечують клієнтам готові інтелектуальні висновки та нові джерела цінності. Для цифрових платформ це означає зміну самої природи монетизації: прибуток формується не стільки через володіння масивами даних, скільки через здатність перетворювати їх на рішення, прогнози, рекомендації, автоматизовані сервіси та персоналізований користувацький досвід.

Актуальність теми посилюється тим, що глобальний ринок ШІ швидко концентрується в межах невеликої кількості країн і корпорацій. За даними UNCTAD [3] у 2022 році лише 100 компаній, переважно зі США та Китаю, забезпечували 40% глобальних корпоративних витрат на ШІ; ці ж країни сумарно володіють 60% усіх патентів в сфері ШІ. Це означає, що монетизація даних у платформній економіці дедалі тісніше пов’язується не лише з технологічною ефективністю, а й із проблемами ринкової концентрації, доступу до інфраструктури та цифрового суверенітету.

На рівні бізнес-моделі штучний інтелект змінює цифрові платформи щонайменше у трьох напрямках.

По-перше, він підвищує ефективність персоналізації, дозволяючи точніше прогнозувати попит, сегментувати аудиторію та підбирати персональний контент або товари в реальному часі.

По-друге, ШІ підтримує автоматизоване формування нових сервісів, коли платформа продає не дані як такі, а доступ до API, аналітичні звіти, скорингові моделі, послуги цифрових асистентів або рекомендаційні алгоритми.

По-третє, ШІ дає змогу впроваджувати інтелектуальне управління платформами, включаючи модерацію, виявлення шахрайства, динамічне ціноутворення та оптимізацію взаємодії між учасниками екосистеми.

Аналіз сучасних трендів розвитку штучного інтелекту та монетизації даних у цифрових платформах наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз трендів розвитку штучного інтелекту та монетизації даних у цифрових платформах

Тренд	Вплив на цифрові платформи	Економічна складова
Перехід до цифрових продуктів (дані як продукт)	Платформи продають не дані, а аналітичні рішення та інсайти	Зростання доходів через SaaS, API, підписки
Генеративний ШІ	Автоматизація створення контенту, сервісів, рекомендацій	Зниження витрат, нові джерела доходу (AI as a service)
Синтетичні дані	Можливість масштабувати AI без обмежень реальних даних	Зниження витрат на збір даних; нові ринки даних
Персоналізація на основі ШІ	Глибока адаптація контенту та продуктів	Зростання конверсії, утримання клієнтів
Алгоритмічне ціноутворення	Гнучке управління цінами в реальному часі	Максимізація прибутку, оптимізація попиту
Екосистема платформ та економіка API	Платформи стають інфраструктурою для інших сервісів	Нові B2B доходи, масштабування бізнесу
Штучний інтелект працює безпосередньо на пристрої	Обробка даних ближче до користувача	Нові сервіси (IoT, smart city)
Цифрові ринки	Формування ринків купівлі та продажу даних	Нові джерела доходу від даних
Агенти ШІ та економіка платформи	Автономні агенти як учасники платформ	Нові бізнес-моделі, автоматизована економіка

Одним із найпомітніших трендів сучасних досліджень є перехід від монетизації даних до монетизації інтелектуальних рішень на основі даних. У практичному вимірі це означає, що цінність створюється не лише завдяки накопиченню даних про користувачів, а передусім через їх алгоритмічну обробку та вбудовування в платформний продукт. Такий підхід особливо характерний для маркетплейсів, медіаплатформ, фінтеху, логістичних

платформ та SaaS-екосистем, де ШІ стає центральним механізмом утримання користувача та масштабування цифрових послуг.

Другим важливим трендом є використання синтетичних даних. Зростання вимог до якості навчальних наборів даних, дефіцит доступних реальних даних і посилення регуляторних обмежень стимулюють перехід до синтетичних наборів даних як інструменту одночасно масштабування штучного інтелекту та зниження ризиків для приватності даних. Компанія Gartner у 2025 році попереджала [4], що вже до 2027 року 60% керівників у сфері аналітики можуть зіткнутися з критичними проблемами управління синтетичними даними, які впливатимуть на якість моделей. Отже, для цифрових платформ синтетичні дані стають не просто технічним доповненням, а окремим активом у системі монетизації даних.

Третім трендом є посилення ролі набору технологій і методів, які дозволяють аналізувати, обробляти та використовувати дані без розкриття конфіденційної інформації. Це змінює саму архітектуру монетизації даних: економічно вигідними стають не лише моделі, призначені для максимального збору інформації, а й моделі для безпечного спільного використання даних, конфіденційні обчислення та штучний інтелект, що зберігає конфіденційність.

Четвертий тренд пов'язаний із регуляризацією економіки даних. У ЄС акт щодо штучного інтелекту набув чинності ще з 1 серпня 2024 року, з 2 лютого 2025 року почали застосовуватися норми щодо заборонених практик. Водночас акт щодо даних почали застосовувати з 12 вересня 2025 року як елемент формування справедливої європейської економіки даних. Це свідчить, що монетизація даних цифровими платформами вже не може розглядатися поза межами прозорості джерел даних, керування правами доступу та підзвітності алгоритмів.

П'ятий тренд це конвергенція штучного інтелекту, платформної економіки та інвестицій у єдину цифрову інфраструктуру. За даними World Investment Report 2025 [5], цифрова економіка зростає на 10–12% щорічно, випереджаючи темпи зростання світового ВВП, а інвестиції у цифрову економіку з 2020 року зросли майже втричі до суми в 360 млрд дол. Це свідчить, що монетизація даних дедалі частіше спирається не тільки на програмні моделі, а й на розвиток інфраструктури дата-центрів, хмарної інфраструктури, цифрових екосистем та транскордонних платформних мереж.

Для науки та практики бізнесу особливо важливим є те, що сучасні дослідження зміщують фокус від вузького питання прибутковості до ширшої проблематики балансу між комерціалізацією даних, довірою користувача та суспільною цінністю. Генеративний ШІ створює як нові можливості, так і нові ризики для захисту та приватності даних, а отже, стійкі платформні моделі мають спиратися на узгодження економічних, технологічних і правових механізмів. Інакше короткострокова монетизація може руйнувати довіру користувачів, знижувати якість даних і послаблювати довгострокову конкурентоспроможність платформи.

На нашу думку, в найближчі роки найбільш перспективними напрямками монетизації даних у цифрових платформах будуть: продаж аналітики та прогнозів як сервісу; ШІ як сервіс у платформних продуктах; токенизація та ліцензування доступу до наборів даних; монетизація синтетичних даних; а також побудова гібридних моделей, у яких поєднуються реклама, підписка, монетизація API та інтелектуальні B2B-рішення.

Саме тут формується новий етап розвитку економіки платформ, не як простого посередника між сторонами ринку, а як інфраструктури перетворення даних на алгоритмічно підсилену економічну цінність. Це узгоджується і з сучасними дослідженнями бізнес-модельних інноваційних платформ, і з глобальними оцінками розвитку економіки штучного інтелекту.

Отже, штучний інтелект радикально трансформує механізми монетизації даних у цифрових платформах. Основний зсув полягає у переході від пасивного накопичення та продажу даних до створення цифрових продуктів, предиктивних сервісів, рекомендаційних систем на основі ШІ, та платформних рішень із високою доданою вартістю. Сучасні

дослідження підтверджують, що ключовими трендами є інтелектуалізація платформ, продаж синтетичних даних, технології приватності, регуляторна відповідність та посилення ролі цифрової інфраструктури.

З наукового погляду тема потребує подальшого опрацювання у частині розробки методів оцінювання економічної ефективності різних моделей монетизації ШІ, вимірювання платформної ренти від продажу даних, а також пошуку оптимального співвідношення між прибутковістю, етичністю, прозорістю та цифровим суверенітетом. Для цифрових платформ майбутнього вирішальним стане не просто обсяг зібраних даних, а здатність безпечно, легально й технологічно зріло перетворювати їх на корисний інтелектуальний продукт.

Література

1. Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence. (2025) «AI Index Report 2025». URL: <https://hai.stanford.edu/ai-index/2025-ai-index-report> (дата звернення: 18.03.2026)
2. McKinsey & Company. (2025) «Intelligence at Scale: Data Monetization in the Age of Generative AI». URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/business-building/our-insights/intelligence-at-scale-data-monetization-in-the-age-of-gen-ai>(дата звернення: 18.03.2026)
3. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2025) «Technology and Innovation Report 2025: Inclusive Artificial Intelligence for Development». URL: <https://unctad.org/publication/technology-and-innovation-report-2025>(дата звернення: 18.03.2026)
4. Gartner, Inc. (2025) «Gartner announces the top data & analytics predictions». URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2025-06-17-gartner-announces-top-data-and-analytics-predictions> (дата звернення: 18.03.2026)
5. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2025) «World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy». URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернення: 18.03.2026)

References

1. Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence. (2025) «AI Index Report 2025». Retrieved from: <https://hai.stanford.edu/ai-index/2025-ai-index-report> (Accessed: 18 March 2026)
2. McKinsey & Company. (2025) «Intelligence at Scale: Data Monetization in the Age of Generative AI». Retrieved from: <https://www.mckinsey.com/capabilities/business-building/our-insights/intelligence-at-scale-data-monetization-in-the-age-of-gen-ai> (Accessed: 18 March 2026)
3. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2025) «Technology and Innovation Report 2025: Inclusive Artificial Intelligence for Development». Retrieved from: <https://unctad.org/publication/technology-and-innovation-report-2025> (Accessed: 18 March 2026)
4. Gartner, Inc. (2025) «Gartner announces the top data & analytics predictions». Retrieved from: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2025-06-17-gartner-announces-top-data-and-analytics-predictions> (Accessed: 18 March 2026)
5. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2025) «World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy». Retrieved from: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (Accessed: 18 March 2026)